

بازی‌های سنتی، بومی و محلی ایران (آذربایجان)

(همراه با شرح بازی‌ها)

مؤلفین:

رسول آذر

علی شکارلو

باهمکاری

هیئت ورزش روستایی و بازی‌های بومی، محلی

استان آذربایجان شرقی

انتشارات احرار تبریز

۱۳۹۳

عنوان و نام پدیدآور	بازی‌های سنتی بومی و محلی ایران (آذربایجان) (همراه با شرح بازی‌ها) / مولفین رسول آذر ... [و دیگران]؛ باهمکاری هیئت ورزش روستایی و بازی‌های بومی، محلی استان آذربایجان شرقی.
مشخصات نشر	تبریز: آحرار، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۲۹۶ص: مصور، جدول.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۹۷۶-۱۵۳-۷
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	مولفین رسول آذر، علی شکارلو،
موضوع	بازی‌ها -- ایران -- آذربایجان
شناسه افزوده	آذر، رسول، ۱۳۲۵ -
شناسه افزوده	فدراسیون ورزش روستایی و محلی، هیات ورزش روستایی و عشایر استان آذربایجان شرقی
رده بندی کنگره	۷۸/۱۲۰۴: ۱۳۹۳
رده بندی دیویی	۷۹۶/۰۹۵۵۵۵۳
شماره کتابشناسی ملی	۳۲۴۳۸۴۰

عنوان کتاب:

بازی‌های سنتی، بومی و محلی ایوان (آذربایجان)

مؤلفین: رسول آذر - شکارلو

ویرایش و طراحی بازی‌ها: خسرو جواهرکلام

ناشر: انتشارات احرار تبریز / مدیر نشر: کریم باوفا

تیراژ: ۴۰۰۰ جلد / صفحات و قطع: ۲۹۶ صفحه رقعی / چاپ: اول ۱۳۹۳ / سلسله انتشارات ۱۳/۴

حروفچینی: آذین کامپیوتر / طرح روی جلد: طرح و رنگ / لیتوگرافی: بابک / چاپ: پرنیان / صحافی: نوید

حق چاپ مشترکا برای ناشر و مؤلف محفوظ است.

این کتاب برابری مجوز دائمی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان آذربایجان شرقی در تبریز به چاپ رسیده است.

آدرس: تبریز - خیابان ارتش جنوبی - اول پاسطور جدید - روبروی ساختمان صدرا - جنب کوچه شهید حسین

صادقی - پلاک ۴۸/۱ - نمایشگاه و فروشگاه کتاب آزادگان - انتشارات احرار تبریز

کد پستی: ۵۱۳۸۶۴۳۴۴۱ / تلفن و فاکس: ۰۵۵۶۶۶۶ - ۰۴۱۱ / ۰۹۱۴۳۱۵۹۴۱۶

نشانی پست الکترونیکی: ahrampublications@gmail.com

شابک: 978-964-976-152-7 / ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۶-۱۵۲-۷

بهاء جلد شمین: ۱۰۰۰۰ تومان / جلد گالینگور سلفونی: ۱۲۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۵	مقدمه ناشر
۱۷	مقدمه مؤلفین
	فصل اول: بازی
۲۰	تعریف بازی
۲۰	تعاریفی چند از صاحب نظران
۲۲	بازی چیست؟
۲۳	در توصیف و بیان بازی ها
۲۴	اهمیت بازی
۲۷	بچه ها و همبازی هایش
۲۸	مواد و وسایل لازم برای بازی
۲۹	نقش آفرینی، تمایش و بازی
۳۱	بازی با کودک
۳۲	هدف کودک از بازی

فهرست مطالب

۳۳	فواید بازی
۳۴	بازی برای شناخت کودک
۳۵	بازی برای تسکین کودک
۳۵	بازی برای آموزش راه زندگی
۳۷	بازی برای اصلاح کودک
۳۸	نوع بازی
۳۹	نکاتی در زمینه بازی کودکان
۴۰	بازی از نظر مربیان بزرگ مسلمان
۵۰	ویژگی‌های عمده بازی
۵۱	بازی‌های بومی محلی راهی برای انتقال تاریخ و سنت‌ها به نسل‌های آینده
۵۳	اهداف بازی‌ها
۵۴	خاستگاه و زمان آغاز بازی‌ها
۵۴	تقسیم‌بندی بازی‌ها
۵۶	فراوانی و پراکندگی بازی‌ها
۵۶	فراوانی بازی‌ها و جنسیت و رده‌های سنی
۵۷	شرایط و نحوه اجرای بازی‌ها
۶۰	جزا و پاداش بازی‌ها
۶۰	آمار بازی‌ها در سطح کشور و استان آذربایجان شرقی

فصل دوم: انواع بازی‌ها همراه با شرح

۶۴	استاد و شاگرد (اوستا و شاگرد)
۶۷	استخوان شیری (سوتلو سوموک)
۷۰	آغاج آغاج (سوموک سوموک)
۷۲	آلک دولک (پیل دسته)
۷۵	امدادی چیدن و برچیدن
۷۸	بادبادک‌پرانی (بردووان اوچورتماق)
۸۳	بازی با اعداد
۸۵	بدو بدو بازی (قووالا قاشدی)

فهرست مطالب

۸۷	 بشین و باشو
۸۹	 بنفشه، بنفشه (بنوشه، بنوشه)
۹۱	 بیا غافل نباشیم - غافل نشی
۹۴	 پرنده بازی (قوی گله هوی قوی گله)
۹۷	 پنج سنگ (بش داش)
۱۰۲	 تخم مرغ بازی (یومورتا دویوشدورماق)
۱۰۵	 توپ چرخشی
۱۰۷	 توپ کوچک (توپ عربی)
۱۱۰	 تور ماهیگیری
۱۱۲	 تیله بازی (گیلی گیلی - مازی)
۱۱۴	 جادوگر
۱۱۷	 جوجوشنه
۱۱۹	 جوراب بازی (جوراب آیونی - جورابین)
۱۲۲	 جویا ساندی (جولیه آندی)
۱۲۴	 جهت یابی
۱۲۷	 چاله شیطان (شیطان مانی)
۱۳۰	 چرخ بازی - تایر تایر (تکر سورماق)
۱۳۲	 چوگان (تپ)
۱۳۵	 چوگان بازی
۱۳۸	 چی مال چیه؟
۱۴۰	 چیستان - قلندر آی قلندر (بالان پالان)
۱۴۳	 حروف الفبا
۱۴۵	 خرک بازی (پیشدک گنچدی - آنزکی)
۱۴۷	 خرگوش و شکارچی (بووا نوتدی)
۱۵۰	 خروس خروس (خوروز خوروز)
۱۵۲	 خط و خونه (آباق جیزیقی)
۱۵۸	 دریا و ماهی

فهرست مطالب

۱۶۱	 دست‌برشته (هلی هلی)
۱۶۳	 دستمال انداختن (دستمال سالدی)
۱۶۶	 دو امدادی
۱۶۹	 دوز بازی (قوندوم گنج‌دیم - دوز دوز)
۱۷۲	 رفیق تو را کی برد؟ (بولداش منی کیم آپاردی؟)
۱۷۴	 رنگارنگ
۱۷۶	 روباه و جوجه‌ها
۱۷۹	 ساعت بازی (ساعت آیونی)
۱۸۲	 سبد پر - سبد و گردو (سبده سالدی)
۱۸۴	 سه بالشی (اوج باستیق)
۱۸۶	 شش قوم
۱۸۹	 شکار روباه (تولکی توتدی)
۱۹۲	 شکر، پنیر
۱۹۵	 شهر، شهر - حسن، حسین
۱۹۸	 شیر و آهو
۲۰۰	 شیر و پلنگ
۲۰۲	 شیطان‌بازی (شیطان شیطان)
۲۰۴	 طناب‌کشی (ایپ چکدی)
۲۰۶	 علی‌بابا زووو... (زو... زو...)
۲۰۸	 عمو زنجیرباف
۲۱۲	 فریره چوبی (مازالاق - هل)
۲۱۵	 قایم موشک - شک شک (گیزکن پاچ - شعبه شعبه)
۲۱۸	 کبّدی - زو
۲۲۵	 کُرکُر
۲۲۷	 کش‌بازی (کش، کش)
۲۲۹	 کُشی آشیرما
۲۳۲	 کفش‌گذاری (باشماق قُوددی)

فهرست مطالب

۲۳۴	کلاه زنی (بُزرک قاپدی)
۲۳۷	کمر بند با چشم بسته (گۆزی باغلی قشش ووردی)
۲۴۰	کمر گذاری (قیش قوئدی)
۲۴۳	کمر گیری (قشش قاپدی)
۲۴۵	کی بود، کی بود؟ من نبودم!
۲۴۷	گردو اندازی (داغدان هیغیرلی)
۲۴۹	گردو بازی (گیر دکان گوردگان)
۲۵۱	گُرگم به هوا (قُورد گلدی)
۲۵۳	گُرگم و بَرّه می برم
۲۵۶	گُرزان (تولادیدی)
۲۵۸	گری گری
۲۶۰	گل گل - گل یا بوچ (گول گول - گول یا بوچ)
۲۶۳	گوشه، گوشه (ئوحاق ئوئدی)
۲۶۶	لی لی (بالالاری گلدی شیطان)
۲۶۹	مخفی کردن اشیاء (شنی گیرلندی)
۲۷۱	موش و گربه (سیجان پیشیک)
۲۷۳	میوه بازی - میوه باغی (ئولداشم، باغ یئمیشی)
۲۷۶	نان و پنیر و سبزی (پنیر، چئورک، گُوروتی)
۲۷۹	نجات دادن (نجات و نرماق)
۲۸۲	نعل و میخ (نال میخ)
۲۸۵	نقطه بازی (نقطه نقطه)
۲۸۸	وسطی (آرادا ووردی)
۲۹۱	هفت سنگ (یئتدی داش)
۲۹۳	یه قُل، دو قُل (اوج داش)
۲۹۵	منابع و مأخذ

مقدمه ناشر

خوانندگان گرامی، دوستداران زندگی

برای بررسی و شناخت کتاب حاضر، نگاهی گذرا به سال ۱۳۷۸ لازمست، سالی که کتاب ۵۵ بازی برای اولین بار در ایران زیر چاپ رفت... کتابی که حاصل تحقیقات ارزنده آقای دکتر رسول آذر در ممالک اروپا، آمریکا و آسیا و همچنین جمع‌آوری پروژه‌های محلی و میدانی، توسط دانشجویان دانشگاه تبریز در رشته علوم تربیتی بود که همگام با اجرایی نمودن آن در آموزشگاه‌های مرتبط، نهایتاً توسط جناب آقای خسرو جواهرکلام، مراحل ویرایش، تدوین و مهمتر از همه پرداختن نوبه بازی‌ها توأم با تصویرسازی ساده ولی گویا، به صورت مجموعه نفیسی درآمد.

نکته قابل توجه اینکه، کتاب فوق در همان سال‌ها، در سطح جهانی، توسط مؤسسه تعلیم و تربیت یونسکو^۱ معرفی گردید که با استقبال گرم ایرانیان مقیم خارج از کشور و سایر محققین برجسته جهانی روبرو گردید.

۱ - نظراً برای کسب آگاهی بیشتر به سایت www.r-azar.com مراجعه شود.

تا اینکه پس از سالها، آقای مهندس علی شکارلو از کارشناسان محترم اداره کل ورزش و جوانان استان بخشی از تحقیقات خود را در همین زمینه به آقای دکتر رسول آذر ارایه می‌نمایند و دکتر پس از تماس با این مؤسسه پیشنهاد و تکمیل کتابی جدید با اضافه نمودن تحقیقات آقای شکارلو تحت عنوان «بازی‌های سنتی بومی و محلی آذربایجان» دادند و قرار شد در ادامه تکمیل و ویرایش مجموعه و ایجاد تصاویر بازی‌ها از ذوق هنری و ادبی جناب آقای خسرو جواهرکلام مجدداً استفاده شود.

خوشبختانه از آنجا که ایشان نیز دوستدار کودکان می‌باشد و اکثر این بازی‌ها را در نوجوانی انجام داده، مشتاقانه تیم فعال این کتاب را تکمیل کردند که جای تقدیر و تشکر دارد.

ناشر

www.publicatins@gimil.com

مقدمه مؤلفین

تدوین و نگارش برخی موضوعات مختلف علمی و جمع‌آوری آثاری از آداب و رسوم مردم (فرهنگ) می‌تواند به ظهور مجدد، پایداری و ماندگاری آنها موجب شود. اصلی‌ترین هدف نگارنده‌ها، احیا و پایایی برخی رفتارهای ارزنده پیشینیان و بهره‌گیری مناسب‌تر افراد علاقمند در عصر حاضر و نیز موجبات افزایش آگاهی آیندگان است.

در طی نشر این کتاب که با مساعدت جمعی از کارشناسان و صاحبان قلم تدوین شده در خصوص بازی‌های بومی محلی و منتهای محلی، سنتی که از نیاکان ما به جا مانده می‌باشد که با شرح مختصر از بازی و تعاریف آن، ویژگی‌ها و انواع بازی، خاستگاه آنها و سایر ویژگی‌های بازی‌ها به دنبال آشناسازی مطالعه‌کنندگان است. پرداختن و توجه به منتهای سنتی و بازی‌های بومی محلی به دلیل رسوخ در فرهنگ و باور مردم می‌تواند پیامدهای مهمی داشته باشد از جمله، موجب احیای آداب گذشتگان و تداعی رفتارهای نیاکان گردد و نیز غرور ملی و قومی را متبلور سازد و از طرفی فرصت حضور در میادین مختلف بین‌المللی که از وجوه مشترک بازی‌های رایج در کشورهای مختلف را فراهم می‌سازد.

در کتاب حاضر بر آن شدیم بازی‌های ویژه استان آذربایجان شرقی و نیز وجوه مشترک در میان اقوام ایرانی را که در قالب رویدادهای کشوری برگزار می‌گردد، شناسایی نماییم.

رسول آذر - علی شکارلو